Nicolae Sfetcu

Teorii cauzale ale referinței pentru nume proprii

Colecția ESEURI

MultiMedia Publishing

Teorii cauzale ale referinței pentru nume proprii

Nicolae Sfetcu

Acest articol este licențiat sub Creative Commons Attribution-NoDerivatives 4.0 International. Pentru a vedea o copie a acestei licențe, vizitați http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/.

Sfetcu, Nicolae, "Teorii cauzale ale referinței pentru nume proprii", SetThings (7 iulie 2019), DOI: 10.13140/RG.2.2.23906.89289, ISBN: 978-606-033-232-9, URL = https://www.setthings.com/ro/e-books/teorii-cauzale-ale-referintei-pentru-nume-proprii/

Nicolae Sfetcu
Email: nicolae@sfetcu.com

Abstract

În această lucrare evidențiez și compar principalele teorii cauzale ale referinței pentru nume proprii, și propun o nouă abordare pe baza analogiei lanțului cauzal al referinței cu lanțul de blocuri din tehnologia blockchain și teoria narativă a lui Paul Ricœur. După o scurtă *Introducere* în care trec în revistă tipurile de propoziții din conceptul de lumi posibile, și o prezentare generală a teoriei în *Teoria cauzală a referinței*, prezint teoria cauzală inițială a referinței propusă de *Saul Kripke*, apoi două teorii cauzale hibride dezvoltate de *Gareth Evans* și *Michael Devitt*. În secțiunea *Blockchain și arborele cauzal al referinței* prezint ideea mea despre o dezvoltare a unei noi teorii cauzale a referinței pentru nume proprii printr-un *arbore cauzal al referinței*. În *Concluzii* vorbesc despre dezvoltarea ulterioară a modurilor în care termenii referențiali s-ar putea referi la anumite obiecte și indivizi, principalele critici ale teoriilor cauzale, și sugestii de dezvoltare pe viitor.

Introducere

John Stuart Mill a susținut că numele pot fi împărțite în două tipuri: conotative și non-conotative. Numele proprii sunt singurele nume de obiecte care nu sunt conotative și nu au, în mod strict, nicio semnificație. (Mill 1882)

John Searle susține că fiecare nume propriu este asociat cu un set de descrieri care determină referința. Astfel, numele denotează indirect. (John R. Searle 1958)

Saul Kripke critică viziunea fregeană susținută de Searle, argumentând că numele sunt direct corelate cu nominatul lor, iar numele proprii sunt designatori rigizi asigurând același individ în orice lume posibilă. Kripke extinde această idee și pentru tipuri naturale de lucruri: uman, câine, aur, apă, care nu ar fi descriptive, ci direct denotative. (S. Kripke 1980) Hilary Putnam a ajuns, ulterior, la aceeași concluzie. (Putnam 1973)

Gareth Evans prezintă propria sa viziune, în care distinge două tipuri de teorii descriptive: o teorie despre ceea ce un vorbitor denotă printr-un nume și o teorie despre ceea ce denotă un nume în sine. (Evans and Altham 1973)

Ulterior, Searle revine apărându-se împotriva criticilor lui Kripke, introducând conceptele de "conținut intenționat" și ”stare intenționată”.

În definițiile și argumentațiile lor, filosofii s-au folosit de conceptul de lumi posibile, cu lumea *reală* ca una dintre multele lumi posibile. Fiecare declarație este fie adevărată, fie falsă, în orice lume posibilă. Avem, astfel, propoziții **adevărate** (cele care sunt *adevărate în lumea reală*)**, false** (care sunt *false în lumea reală*)**, posibile** (cele care sunt *adevărate în cel puțin o lume posibilă*)**, imposibile** (sau, *în mod necesar propoziții false*, cele care *nu sunt adevărate în nicio lume posibilă*)**, necesar adevărate** (cele care *sunt adevărate în toate lumile posibile*) și **contingente** (cele care sunt *adevărate în unele lumi posibile și false în altele*). Saul Kripke a introdus pentru prima dată o semantică a logicii modale, în care o afirmație *posibilă*

este adevărată în cel puțin o lume posibilă, iar o afirmație *necesară* este adevărată în toate lumile posibile.

1. Teoria cauzală a referinței

Teoriile descriptiviste au încercat să elimine anumite contradicții logice dacă numele erau considerate descrieri definite. Kripke a respins valabilitatea acestor teoriile descriptiviste argumentând că nu este nevoie de o descriere unică a identității, se pot utiliza descrieri identificatoare chiar dacă referința nu a fost identificată corect, și o descriere (spre deosebire de un nume) nu poate funcționa ca indicator rigid.

Ulterior, teoriile descriptiviste au extins această idee a descrierii definite la un set de descrieri sau o medie ponderată a acestor descrieri.

Teoriile cauzale ale referinței descriu modul în care termenii dobândesc referenți specifici (în special termeni logici, nume proprii și termeni naturali) bazat pe dovezi. În cazul numelor, o teorie cauzală a referinței presupune că 1) referentul numelui este fixat printr-o numire original (denumită de Saul Kripke "botez inițial"), după care numele devine un designator rigid al acelui obiect; 2) numele este transmis ulterior rin comunicare printr-un lanț cauzal. Saul Kripke și Hilary Putnam au propus extimderea teoriei cauzale și pentru termenii naturali.

În general, teoriile cauzale ale referinței se pot clasifica în *teorii cauzal-istorice ale referinței* (versiunea originală), reprezentate în special de Keith Donnellan (Donnellan 1972) și Saul Kripke, (S. A. Kripke 1979) cu ideea unui lanț cauzal-istoric, (Cumming 2016) și *teorii cauzal-descriptive ale referinței*, (Psillos 1999) dezvoltate de David Lewis, (Lewis 1984) pe ideea că trebuie să existe un sistem descriptiv minimal ca intermediar la relațiile cauzale dintre vorbitor și obiect.

Principala critică a teoriei cauzale a fost că modul de comunicare între diferiții utilizatori ai numelui este insuficient de explicat.

Louis deRosset a evidențiat principalele diferențe între teoriile descriptiviste și cele cauzal-istorice: (deRosset 2011)

- **Informațiile personale ajută la determinarea referinței numelui --- Nu contează informațiile, numai poziția istorică determină referentul numelui**
- Nu poți fi dezinformat masiv despre referentul numelui --- Poți să fii masiv dezinformat despre referentul numelui
- Nu poți fi cu adevărat insuficient informat cu privire la referentul numelui - astfel de situații sunt cazuri de deferență --- Poți fi insuficient informat despre referentul numelui
- Dacă ești insuficient informat, dar încă folosești un nume pentru un anumit individ, trebuie să te poți gândi la propriile cuvinte --- Dacă ești insuficient informat, dar încă folosești un nume pentru un anumit individ,, nu este nevoie să te poți gândi la propriile cuvinte

2. Saul Kripke

Începând cu anii 1960, Kripke a fost o figură centrală într-o serie de domenii legate de logica matematică, filozofia limbii, filosofia matematicii, metafizica, epistemologia și teoria seturilor. A avut contribuții influente și originale la logică, în special logica modală, și în filozofia analitică, cu o semantică a logicii modale care implică lumi posibile, numită acum semantica Kripke. (Fodor 2004) El a dezvoltat argumentul că necesitatea este o noțiune "metafizică", care trebuie separată de noțiunea epistemică *a priori*, și că există adevăruri necesare care sunt adevăruri *a posteriori*, cum ar fi ”apa asta este H2O”.

În *Numire și necesitate* Kripke a propus o teorie cauzală a referinței, conform căreia un nume se referă la un obiect prin virtutea unei conexiuni cauzale cu obiectul, mediată de comunitățile vorbitorilor. El afirmă, de asemenea, că numele proprii, spre deosebire de majoritatea descrierilor, sunt desemnări rigide (numele propriu se referă la obiectul numit în orice lume posibilă în care obiectul există). (S. Kripke 1980) Ideile din *Numire și necesitate* au evoluat în timp, dezvoltându-se pe baza cercetărilor formale

anterioare în teoria modelelor pentru logica modală, pe baza principiului leibnizian al indiscernabilității identicilor.

Kripke afirmă că descrierile nu pot fi luate ca definiții ale denumirilor, nici referințele lor, nici semnificațiile lor. Kripke introduce astfel termenul "designator rigid" pentru ceva ce desemnează același obiect în orice lume posibilă și susține că numele proprii sunt denumiri rigide. Existența unui designator rigid nu implică faptul că obiectul există în orice lume posibilă. Aceasta presupune doar că în acele lumi în care designatorul există, este același obiect. Kripke enumeră și începe să discute cele șase teze ale teoriei descriptiviste a numelor, evidențiind o condiție (de ne-circularitate) necesară pentru satisfacerea acestor teze:

Pentru orice teorie de succes, exprimarea nu trebuie să fie circulară. Proprietățile utilizate la vot nu trebuie să implice ele însele noțiunea de referință în așa fel încât să fie în cele din urmă imposibil de eliminat.

El respinge teoria conform căreia referentul unui nume trebuie identificat printr-un proces de judecată în care descrierile sunt comparate sau evaluate. Pentru a evita circularitatea, descripția identificatoare, deși nu trebuie să includă o auto-referință, poate să includă o referire la referința altcuiva (o referință poate să-și împrumute de la o altă referință autentificarea sa). Astfel, Kripke schițează o teorie cauzală a referinței: un nume se răspândește ca printr-un lanț prin vorbe între oameni. Lanțul începe când un copil primește numele și părinții încep să vorbească despre copilul care folosește acest nume. La celălalt capăt ar putea fi o persoană care nu s-a întâlnit niciodată cu persoana și cu siguranță nu știe calea urmată de lanțul de nume pentru a ajunge la el. În opinia lui Kripke, există o legătură de la "botezul" inițial, dar detaliile sunt neclare.

Spre deosebire de Strawson care impune cerința că vorbitorul trebuie să știe de la cine a primit referința, (P. F. Strawson 1950) teoria lui Kripke nu impune nicio cerință de felul acesta: ceea ce este relevant nu este cum gândește vorbitorul că a primit referința, ci lanțul actual de comunicare. Referința, pentru Kripke, depinde nu doar de ceea ce gândim noi înșine, ci și de comunitate, de istoria modului în care numele ajunge să fie preluat de vorbitor, și de alte aspecte asemănătoare. Pentru o astfel de teorie rezultatele sunt oarecum diferite în cazul unui om faimos față de un om obișnuit.

Practic, conform lui Kripke, are loc un „botez” inițial în cadrul căruia obiectul poate fi numit prin ostensiune sau referința numelui poate fi fixată printr-o descriere. Când o persoană comunică altora numele, cel care primește numele trebuie să aibă intenția, atunci când îl folosește, să îi atribuie aceeași referință.

Kripke admite că există anumite cazuri în care descrierile determină de fapt o referință, dar acestea nu sunt sinonime cu numele. Referentul numelor este de obicei determinat de o serie de legături cauzale între oamenii care au folosit numele, iar atunci când referentul unui nume este determinat de o proprietate atribuită acelui lucru numit, legătura este contingentă, mai degrabă decât necesară sau esențială.

Kripke evidențiază situația în care vorbitorul are opinii eronate despre o persoană, caz în care referința este determinată prin aceea că vorbitorul este un membru al unei comunități de vorbitori care utilizează numele, care a fost transmis prin tradiție de la o verigă la alta. Rolul proprietăților unic identificatoare, în multe cazuri de designare, este doar să fixeze o referință, prin unele indicii contingente.

Această teorie cauzală a referinței poate genera mai multe probleme: pot există nume care nu se referă, lanțul poate fi întrerupt, poate apare o schimbare de referință, etc. În plus, Kripke nu a explicat suficient ce anume constituie o "legătură" în lanț.

Conform lui Kripke, sensul unui nume este obiectul la care se referă, și referentul unui nume este determinat de o legătură cauzală între un fel de "botez" și declarațiile ulterioare. El recunoaște astfel posibilitatea unor proprietăți semantice suplimentare pentru propozițiile care conțin nume, putându-se explica astfel de ce două nume care se referă la aceeași persoană pot da valori diferite ale adevărului în propoziții despre credințe. Ulterior, în articolul *Un puzzle despre credință*, Kripke pare să se opună acestei posibilități. (S. A. Kripke 1979) Argumentul său ar fi acela că două nume care se referă la același obiect dar au proprietăți semantice diferite ar trebui să explice prin faptul că numele co-referențiale se comportă diferit în propoziții despre credințe diferite. Kripke afirmă că acest lucru demonstrează că atribuirea de proprietăți semantice suplimentare numelor nu explică ce se intenționează.

Kripke schițează o imagine cauzală a numelor cu două componente: fixarea referinței și împrumutul de referință. (Devitt and Sterelny 1999) Fixarea referinței unui nume se obține în virtutea unui "botez inițial". Referința este fixată la un obiect de către o persoană prezentă, prin ostensiune sau prin descriere. Ulterior numele se propagă prin împrumutul de referință, printr-un "lanț de comunicare cauzal", răspândindu-se în comunitate. Lanțul se păstrează cel puțin cât timp persoanele care aud numele identifică referința cu același obiect despre care au auzit.

Kripke oferă exemple în care teoria lui nu pare să eșueze, precum în cazul schimbărilor de referință de la o persoană care a existat la un caracter fictiv.

Lanțul cauzal al referinței poate include o persoană care nu s-a întâlnit niciodată cu persoana referențiată și să nu știe ce calea a urmat lanțul pentru a ajunge la el. În exemplul faimosului fizician american Richard Feynman,

> "Chiar dacă nu-și mai amintește de la cine a auzit de Feynman sau de la cine a auzit vreodată de Feynman. Știe că Feynman este un faimos fizician. Un anumit pasaj din comunicare care se referă în cele din urmă la omul însuși [Feynman] ajunge la vorbitor. Atunci el se referă la Feynman chiar dacă nu-l poate identifica în mod unic. (...) [Ar putea] avea probleme în a distinge între Gell-Mann și Feynman. Deci, el nu trebuie să știe aceste lucruri, în schimb a fost stabilit un lanț de comunicare care merge până la însuși Feynman, în virtutea apartenenței la o comunitate care a trecut numele de la o legătură la alta." (S. Kripke 1980, 91)

Din păcate, Kripke nu oferă prea multe și clare detalii, precum ce anume constituie o "legătură" în lanț. În plus, teoria lui Kripke generează și anumite probleme, precum existența numelor care nu referă la persoane reale, sau posibilitatea ca lanțul să se întrerupă, sau să apară o schimbare de referință pe parcurs, precum în cazul Madagascar analizat de Gareth Evans. (Evans and Altham 1973)

Searle, în *Nume proprii şi intenţionalitate*, (John Rogers Searle 1982) critică teoria lui Kripke: explicația introducerii numelui în botez este, în fapt, descriptivă; lanțul cauzal extern nu ajunge la obiect, doar la botezul obiectului, care poate sau nu să aibă o legătură cauzală externă cu obiectul;

putem să introducem un nume prin descriere și să îl folosim ca referință, chiar și ca "designator rigid", iar entitățile abstracte cu nume proprii sunt incapabile să inițieze lanțuri cauzale fizice; lanțul cauzal nu este ”pur”, include un conținut intelectual asociat cu fiecare utilizare a unui nume. Concluzia lui este că imaginea lanțului de cauzalitate al lui Kripke nu oferă nici o condiție suficientă, nici una necesară. Greșeala unei astfel de teorii cauzale ar fi că ea depășește analogia dintre referință și percepție care este dezvoltată explicit de Donnellan. (Donnellan 1974)

3. Gareth Evans

Gareth Evans, în *Teoria cauzală a numelor*, a afirmat că teoria cauzală a referinței trebuie să fie extinsă pentru a include ceea el numește "baze multiple". După botezul inițial, folosirea numelui în prezența persoanei poate, în circumstanțele potrivite, să fie considerată ca întărind numele în referentul său. Pentru cei care sunt în contact direct cu persoana, referința pentru exprimarea numelui se rezolvă printr-un un lanț cauzal care include persoane care au cunoscut-o cu ocazia ”botezului”, sau prin fixarea indexabilă a persoanei la nume în momentul comunicării. Lanțul cauzal poate continua printr-o serie de utilizări referențiale a numelui pe tot parcursul vieții persoanei. Dacă apar confuzii, poate apare comutarea referentului unui nume. (Evans and Altham 1973)

Conform lui Evans, teoria cauzală în varianta sa inițială permite ca, oricât de îndepărtată sau obscură ar fi legătura de cauzalitate dintre folosirea unui nume propriu și obiectul la care s-a referit inițial, referința se păstrează. Teoria ignoră astfel contextul apelând la ”trucuri magice”, și deci nu poate explica schimbările de referință.

Evans este de acord cu Kripke în respingerea teoriei descriptive a referinței, susținând că un subiect se poate gândi la un anumit obiect în virtutea existenței unei relații contextuale cu el; dar contestă imaginea kripkeană acceptând ideea că un nume își poate schimba referința în timp și susținând că o simplă legătură cauzală este insuficientă pentru a trimite la referință.

Ulterior, în *Varietățile referinței*, (Evans 1982) preia principiul lui Frege "nicio referință, niciun gând" (o propoziție care conține un nume fără o referință nu are valoare de adevăr și nu exprimă un gând); astfel funcția semantică a unui nume este de a se referi la un obiect, excluzând numele cu sens dar fără referință. Dar, spre deosebire de Frege, apelează la asimilarea de către Frege a ”folosirii numelor goale cu utilizările ficționale ale limbajului care exprimă simțurile pretinse sau "gândurile prefăcute".” (Borchert 2006)

Pentru Evans, termenii singulari (inclusiv cei care includ pronume demonstrative) se conformează principiului "nicio referință, niciun gând", numindu-i "russellieni".

Evans respinge teza solidă (că condițiile teoretice ale descrierii sunt suficiente) acceptând teza mai slabă că pentru nume este necesară o identificare descriptivă. El vede astfel teoria descrierii nediferențiate ca expresie a două idei.

> ”(a) denotarea unui nume este determinată de ceea ce vorbitorii intenționează să facă referire la utilizarea numelui
>
> (b) obiectul pe care un vorbitor intenționează să îl numească prin folosirea unui nume este cel care satisface sau se potrivește majorității descrierilor care alcătuiesc grupul de informații pe care vorbitorul le-a asociat cu numele.” (Evans and Altham 1973)

Cu (a) sunt probleme când este interpretată la nivel micro, dar la nume, ca și pentru alte expresii din limbaj, ceea ce semnifică depinde de cum le folosim. (b) este adevărata problemă: referentul intenționat al unei utilizări obișnuite a unui nume de către un vorbitor nu poate fi un element izolat cauzal de comunitatea și cultura utilizatorului; dar ”relația cauzală importantă se află între stările și faptele acestui item și setul de informații al vorbitorului, nu între elementul numit cu un nume și utilizarea contemporană a acestuia de către vorbitor.” (Evans and Altham 1973) Denotarea unui nume în comunitate va depinde într-un mod complex de ceea ce intenționează să facă referire cei care folosesc acest termen ("referentul intenționat").

Evans încearcă să elimine problema ambiguității folosindu-se de o noțiune nedefinită de referință a vorbitorului prin împrumuturi din teoria comunicării. Noi ne obținem cunoașterea și ne formăm convingerile în procesul de colectare a informațiilor prin o interacțiune cauzală cu un anumit obiect care face parte dintr-un lung lanț cauzal. Legendele și imaginația pot adăuga elemente noi. Identificarea incorectă poate diferenția sursa considerată a informațiilor de cea reală. Rezultă că un set de informații poate conține elemente din surse diferite, putându-se ajunge la un element dominant aparținând unei surse diferite de cea inițială. Un vorbitor ajunge să se refere de obicei, la elementul dominant din setul de informații asociat.

În acest context, Evans oferă următoarea propunere de definiție:

> ”"NP" este un nume al lui x dacă există o comunitate C
>
> ”1. în care este cunoscut faptul că membrii comunității au în repertoriul lor procedura de a folosi "NP" pentru a se referi la x (cu intenția de a face referire la x);
>
> ”2. succesul referențierii în orice caz special care a intenționat să se bazeze pe cunoașterea comună între vorbitor și ascultător că "NP" a fost folosit pentru a face referire la *x* de către membrii comunității, și nu după cunoașterea comună a satisfacerii de către *x* a unor predicate încorporate în "NP".”

Astfel, Evans face distincția între folosirea pe baza a ceea ce știm și folosirea pe alte baze, distingând astfel între ”funcționarea referențială a denumirilor, care pot fi descrieri gramaticale, de cele ale descrierilor.” (Evans and Altham 1973) Intențiile singure nu sunt suficiente pentru ca un nume să obțină o denotare, dar fără intenții manifeste nu poate exista cunoașterea comună necesară pentru practică.

Condițiile lui Evans sunt mai stricte decât cele ale lui Kripke, eliminând ”magia” acestuia.

Pentru a permite ca numele să își poată schimba denotarea, Evans propune o suplimentare a definiției de mai sus cu un termen nou, *deferențial* (cu

privire la persoane sau grupuri de persoane care extind utilizarea unor expresii într-o comunitate).

Evans oferă diferite argumente pentru a arăta că teoria lui Kripke nu corespunde practicii noastre de a folosi nume: (Bhowmick 2015) determinarea contextuală a despre cine este vorba este importantă cu excepția teoriei cauzale, (Bhowmick 2015, 194) se poate folosi numele fără a fi neapărat cauzal conectat cu alți utilizatori ai numelui, există posibilitatea unei abordări unificate pentru toate modalitățile de eliminare a ambiguității discursului, *schimbarea de referință* nu este luată în considerare de teoria cauzală a referinței.

În concluzie Evans nu afirmă că teoria cauzală este greșită; el încearcă doar să o adapteze la folosirea numelor de oameni în circumstanțe obișnuite.

Gareth Evans afirmă că pot exista variații mari între înțelegerea ”producătorilor” (persoane care asociază numele cu recunoașterea persoanei) și a ”consumatorilor” (care, conform lui Evans, ”nu sunt capabili să injecteze noi informații în practică, ci trebuie să se bazeze pe colectarea informațiilor provenite de la producători." (Evans 1982) de declarații de nume proprii. Conform lui Sikander Iamil, acceptorii sunt adevărații jucători în utilizarea numelor proprii, folosind numele unui anumit referent pe baza informațiilor primite de la alți vorbitori. Dar există o posibilitate de denaturare a informațiilor primite, întrucât numele proprii se întăresc, după numire, doar prin folosirea lor de către acceptori: ”Semnificația numelui propriu este asigurată de corespondența sa imediată cu un anumit obiect. De aceea, un nume propriu și un referent ar trebui să meargă împreună; gândirea la unul va conduce la celălalt... orice vorbitor poate folosi un anumit nume chiar fără să aibă o înțelegere a acestuia, ceea ce înseamnă pur și simplu înțelegerea obiectului corespunzător, și anume a lui referent. Dar este posibil ca o dezinformare să contamineze gândirea vorbitorului cu privire la referentul numelui.” (Jamil 2011) Evans argumentează că "înțelegerea deplină a utilizării unui nume impune ca referentul numelui să fie un obiect al gândirii subiectului." (Evans 1982) Astfel, numele proprii depind de credința, gândurile și intențiile utilizatorilor.

Numai un producător prezintă argumente solide datorită cunoașterii sale inițiale a numelui. Consumatorul cunoaște referentul doar în funcție de

informațiile oferite de producător.

Cu cât un nume este folosit mai frecvent de vorbitori, cu atât el se întărește mai mult în mintea vorbitorilor, făcându-l din ce în ce mai autentic. În cazul în care un nume cu referenți diferiți în două rețele distincte de comunicare, sunt necesare informații suplimentare pentru o identificare corectă atunci când informația trece de la o rețea la cealaltă.

O problemă specială apare în cazul unei comunități care funcționează ca un sistem închis dar permeabil la informații. Într-un astfel de sistem închis un nume poate fi distorsionat (în mod intenționat sau nu), rezultând mai multe nume proprii pentru același referent care pot funcționa în paralel, suprapunându-se uneori în comunicația dintre rețele diferite. Această denaturare poate lua forma răspândirii de știri false (”fake news”), sau poate fi folosită în mod intenționat în procese de calomniere a unei persoane sa a unui grup de persoane, sau chiar în cadrul propagandei la nivel de stat. Într-un astfel de caz, cadrul de tipulare a referinței prin nume propus de Kripke prin botezul inițial nu se mai aplică. Această denaturare nu va apare atunci când se aplică principiul recursiv propus de Saul Kripke, prin care cel care a stabilit referința la botezul inițial stipulează practici în utilizarea aplicării numelor proprii, iar consumatorii vor folosi numele în acest sens, apelând o folosire specifică identică cu cea propusă de cel care a numit.

Schimbarea de referință nu este posibilă conform teoriilor descriptive. Teoriile cauzale inițiale nu își pun problema schimbării de referință. Gareth Evans ia în considerare semnificația schimbării de referință, posibilă chiar de la botezul inițial, deși schimbarea referinței la numele propriu este mult mai dificilă decât în cazul termenilor naturali, dând ca exemplu în acest sens cazul Madagascar. (Evans and Altham 1973)

Evans a argumentat că purtătorul unui nume propriu, folosit de o comunitate de vorbitori, este sursa principală de cauzalitate a informațiilor pe care membrii comunității le asociază cu numele. Imogen Dickie consideră sugestia lui Evans drept un progres major, dar care generează anumite probleme. (Dickie 2011) Dickie ia "numele propriu" ca un termen natural de tip semantic standard sau implicit, pentru care nu sunt necesare setări suplimentare. Această afirmație permite ca numele proprii să poată fi

folosite în alte moduri (de ex., pentru a comunica despre alte obiecte decât purtătorii lor) în funcție de scenarii.

Dickie conchide că Evans are dreptate că numele propriu are o structură în esență asimetrică, atribuind un rol privilegiat unui grup de vorbitori de bază. Dar Evans se înșală afirmând că producătorii sunt importanți în stabilirea unei practici bazate pe nume, sugerând că rolul producătorilor este de a asigura dominanța, dar aceasta nu implică transmiterea exactă a informațiilor. Consumatorii sunt participanți activi.

Conform lui Evans, starea mentală a vorbitorului contează în determinarea referinței. Pentru el, originea cauzală a unui nume nu este importantă în referință; un obiect capătă un nume în virtutea faptului că este sursa principală de cauzalitate a informațiilor asociate cu un nume. (Bhowmick 2015, 195)

Dar, eliminând necesitatea botezului inițial, teoria lui Evans generează două obiecții: problema qua și problema sursei cauzale incorecte.

Problema *qua* ia în considerare exemplul cu pisica "Trump" care era de fapt un ghiveci de flori. Din punct de vedere intuitiv, se pare că utilizarea acestui nume nu se referă la nimic, este un nume gol. Rezultă că referențierea cu succes necesită ca individul care inițiază folosirea unui nume să aibă cel puțin o noțiune corectă despre obiectul pe care îl referă.

Problema sursei cauzale incorecte apare atunci când referentul nu mai este legat de un nume de către indivizi care au fost în prezența obiectului.

4. Michael Devitt

Michael Devitt dezvoltă o teorie cauzală hibridă a numelor proprii negoale și a anumitor termeni singulari care seamănă semantic cu acestea. Acesta consideră că utilizarea unui nume, desemnează un obiect nu în virtutea diferitelor informații pe care le știm despre el, ci a unei rețele de cauzalitate care începe de la primele utilizări ale numelui pentru a desemna obiectul, printr-un "împrumut de referință" de la utilizările anterioare. (Devitt 1981)

După ”ceremonia” inițială de numire, pentru a utiliza acest nume, un vorbitor trebuie să aibă deja abilitatea de a folosi nume (”o stare mentală care este adusă într-un limbaj prin percepția unei ceremonii de desemnare... capabilă să producă (în parte) anumite feluri de rostiri”). Primele utilizări sunt legate cauzal de obiect, și apoi transmise printr-un lanț cauzal numit de Devitt ”lanțul d”, de la ”desemnare.” Abilitatea permite folosirea numelui într-o predicare obișnuită. Dar, spre deosebire de teoriile descriptiviste, nu este necesar ca o persoană să aibă un set substanțial de credințe care implică numele.

Lanțurile cauzale care sunt legate împreună formează rețeaua cauzală pentru un tip de nume. Pot exista *mai multe* lanțuri d pe care se bazează utilizarea unui nume de către o persoană, și o rețea de cauzalitate la baza simbolului său formată din uniunea tuturor acestor rețele individuale. Devitt introduce termenul de ”jeton de nume” care desemnează obiectul în care este întemeiat lanțul d care stă la baza acestuia.

De fiecare dată când auzim un nume folosit, trebuie să-l asociem cu o abilitate.

Înțelegerea corectă a utilizării unui nume ambiguu se bazează, în principal, pe contextul (extern) pentru indicii, reprezentat de obicei de un ghid fiabil în ceea ce privește vorbitorul. Indicii obținuți din context depind foarte mult de ceea ce deja credem, în special despre vorbitor (ce credem că vorbitorul poate desemna cu acest nume, și ce credem că el crede că putem desemna prin el și ce crede că noi știm despre abilitățile sale de desemnare). Un alt indiciu important pentru interpretarea unui jeton de nume este predicatul folosit cu acesta. În cazul unui context ambiguu, putem solicita vorbitorului să ne spună intențiile sale.

Lanțul d începe cu percepția obiectului. Cazurile clare sunt cele de "percepție față-în-față" a obiectului. Legătura dintre un jeton de nume și obiectul său poate fi mediată de o descriere. Dacă această conexiune trebuie să fie un lanț ad-hoc, este una descriptivă.

Conform lui Devitt, *referința încrucișată* este un exemplu al modului în care un jeton poate depinde pentru referința sa de un altul. În teoria lui a *împrumutului de referință*, un tip analog de dependență este mulțimea celor

mai multe jetoane cu termen singular. De asemenea, dacă un obiect este selectat de o descriere atributivă la denumirea sa, atunci numele rezultat va fi atribuit și obiectul nu este implicat în rețeaua de cauzalitate pentru acest termen la începutul rețelei, dar poate fi implicat ulterior. În caz contrar rețeaua devine împământată în obiect și un nume atributiv devine designațional. Punerea la pământ permite unei teorii cauzale să explice schimbarea de referință și anumite erori și neînțelegeri.

Un nume poate fi întemeiat indirect în obiectul său, pe anumite tipuri de reprezentări ale obiectului.

Devitt afirmă că un jeton de nume desemnează un obiect dacă și numai dacă numele de bază este un lanț d întemeiat în obiect. Lanțurile d constau din trei tipuri diferite de legături: punctele care leagă lanțul de un obiect, abilitățile de a desemna, și comunicarea în care abilitățile sunt transmise sau întărite (împrumut de referință). O persoană poate pierde capacitatea de a desemna un obiect, atunci când încetează să mai aibă gânduri care includ jetoanele întemeiate în obiect. O asociere între descriere și nume constă în păstrarea credințelor pe care utilizatorul le-ar exprima folosind numele și descrierile. Dar nu toate gândurile sunt convingeri.

O problemă care poate apare este când lanțurile cauzale pentru termen pot fi împământate în mai multe obiecte, sau nu sunt împământate în niciun obiect. Sau, mai multe capacități, și deci mai multe rețele, pot avea un rol în producerea unui termen de desemnare. De asemenea, și neînțelegerile pot duce la implicarea mai multor obiecte într-o rețea de cauzalitate.

Împământările joacă un rol esențial în teoria lui Devitt, reprezentând legătura finală dintre toate denumirile (designaționale) și lume.

În cazul unei schimbări de desemnare, există două posibilități: numele vechi continuă să coexiste cu cel nou, sau nu. Această posibilitate permite o explicație plauzibilă a trecerii treptate de la o convenție de denumire la alta.. Pentru ca o schimbare de desemnare să aibă loc, o rețea inițial împământată într-un obiect trebuie să ajungă să fie împământată în altul. Obiectul trebuie să fie din aceeași categorie mai generală.

În cazul mai multor rețele, similitudinea între ele este o chestiune de grad, rezultând diferite noțiuni de sinonimie care pot fi definite în termeni de asemănare. Două rețele devin mai asemănătoare dacă sunt împământate în același obiect.

Deși majoritatea denumirilor sunt conceptuale, unele sunt atributive, respectiv o rețea este întemeiată pe un obiect printr-o descriere.

Lanțurile d se bazează pe unele noțiuni care rămân în mare parte inexplicabile; noțiunea de percepere a unui obiect nu este suficient de clară; la fel în cazul noțiuni de gândire, și a noțiunii de cauză.

Ideea de bază a *teoriei cauzale a împământării* lui Devitt este că numele este introdus la o numire formală sau informală, în prezența obiectului. Percepția trebuie să fie cauzală. Un martor la numire va avea abilitatea semantică de a folosi numele pentru a desemna obiectul în virtutea legăturii cauzale; percepția obiectului a determinat gândurile care au condus la utilizarea numelui.

Teoria cauzală a împrumutului de referință presupune că oamenii care nu sunt martori la numire dobândesc abilitatea semantică de la acei martori, acesta fiind tot un proces cauzal perceptiv. Numele este folosit în comunicare. Ascultătorii pot dobândi abilitatea de a folosi numele pentru a desemna obiectul în virtutea unor lanțuri cauzale care leagă obiectul, numirea și utilizatorul prin discuție.

Un nume are atât referință cât și sens. Sensul unui nume este o proprietate particulară a numelui, de desemnare a purtătorului său printr-un anumit tip de legătură cauzală între nume și purtător. Aspectele realității pe care trebuie să le apelăm pentru a explica referința sunt suficiente pentru sens. Referința unui nume este determinată de lanțurile de cauzalitate adecvate, și deci de sensul său.

Teoria dezvoltată de Devitt partajează cu teoriile descriptive capacitatea de a contabiliza anumite trăsături speciale ale limbajului natural: stimul independent (lanțul cauzal de care depinde utilizarea sa nu necesită prezența obiectului); arbitrar și independent de mediu (orice simbol din orice mediu poate fi plasat în relația cauzală adecvată cu obiectul); și deci trebuie

învățat. Spre deosebire de teoriile descriptive, această teorie poate explica și abstractitatea aparentă a numelor proprii. De asemenea, conform lui Devitt ea evită problemele teoriei descriptiviste, poate rezolva problema declarațiilor de identitate, promite o explicație a legăturilor finale dintre limbă și lume, iar explicația în ceea ce privește cauzalitatea pare a fi naturalistă.

Devitt conclude că teoria cauzală despre nume nu poate fi o teorie "pur cauzală"; trebuie să fie o teorie "descriptiv-cauzală", astfel încât un nume este asociat cu o descriere într-o împământare, apărând astfel un element descriptiv în caracterizarea unui lanț d.

În fixarea referinței, un nume N este introdus ostensiv la un eveniment de legare în prezența unui obiect care va deveni de acum înainte referentul.

Abilitatea de a se referi este o stare mentală care conține un set de gânduri (convingeri, dorințe sau speranțe) care sunt fundamentate în referent și asociate cu numele.

În împrumutul de referință, acei indivizi prezenți la numirea inițială răspândesc altora abilitatea de a se referi prin comunicare.

Pentru a rafina noțiunea de fixare a referințelor, Devitt folosește mai multe împământeniri (*groundings*), fundamentând un nume într-un obiect la fel ca numirea inițială.

Teoria lui Devitt tratează cu succes problema qua, stipulând că cel care împământează nume trebuie să perceapă atât obiectul cât și gândirea obiectului sub un termen general corect. Este necesar un anumit grad de potrivire pentru ca un inițiator al unui nume să obțină un nume într-un obiect.

În problema sursei cauzale incorecte, teoria lui Devitt oferă, de asemenea, un răspuns intuitiv.

Atât Devitt cât și Evans consideră că Kripke a mers prea departe negând elementele descriptiviste. Gândurile asociate cu numele au un rol în

referință. Dar sunt de acord cu Kripke că numele se referă în virtutea unei relații cauzale.

Dar, deși Evans crede că botezurile inițiale nu joacă nici un rol în referință, generând problema qua și problema sursei cauzale incorecte, Devitt a acceptat ideea că numirea este esențială, dar că nu este nimic necesar în ceea ce privește numirea inițială. Prin împământeniri multiple, el evită problema schimbării de referință din cauza erorii, fără a fi nevoie să elimine fixarea referinței ca o componentă esențială a teoriei numelui. De asemenea Devitt reușește să evite problema sursei de cauzalitate incorecte deoarece numele se pot referi numai dacă sunt cauzal legate de obiect prin percepție directă, și problema qua stipulând că cei care împământează trebuie să aibă credința corectă a obiectului sub un termen generic.

5. Blockchain și arborele cauzal al referinței

Într-un articol anterior, *Filosofia tehnologiei blockchain - Ontologii*, (Sfetcu 2019) am vorbit despre aplicarea teoriei narative a lui Paul Ricœur în dezvoltarea unei ontologii a tehnologiei blockchain. În această secțiune intenționez să evidențiez ideea unei analogii între tehnologia blockchain și teoriile cauzale ale referinței. În măsura în care aprofundarea ulterioară a acestei idei se va dovedi viabilă, voi încerca să dezvolt o teorie pe baza acestei analogii.

Blockchain, (The Economist 2015) (Morris 2016) (Popper 2017) este un lanț de blocuri, (Brito and Castillo 2016) (Trottier [2013] 2018) în continuă creștere care conține înregistrări numite blocuri, care comunică între ele prin mesaje. (The Economist 2015) Putem considera *un bloc* ca fiind *o anumită propoziție*. Propoziția este luată în considerare doar dacă include referința, la fel cum în blockchain un bloc trebuie să conțină obligatoriu datele tranzacției. Fiecare bloc/propoziție conține un marcaj de timp și datele tranzacției. *Datele tranzacției* pot fi considerate aici ca analoge *referinței*, care leagă un nume de un obiect. La fel cum în blockchain o tranzacție este *inițiată* de un *miner* și de la el pornește lanțul cauzal, într-o

teorie cauzală există un *inițiator* care dă numele și stabilește referința între nume și obiect în cadrul unui proces (*botezul* inițial).

Blockchain este proiectat ca "un registru deschis, distribuit, care poate înregistra tranzacțiile între două părți eficient și într-un mod verificabil și permanent", (Iansiti and Lakhani 2017) folosind o rețea peer-to-peer. *Tranzacția* este numirea inițială (*botezul*, conform lui Kripke), iar *rețeaua peer-to-peer* reprezintă sistemul de *comunicare bilaterală* între două *noduri* din lanțul de blocuri respectiv doi *utilizatori* ai unei comunități. După *înregistrarea datelor* (*acceptarea referinței*), datele/referința dintr-un bloc/propoziție dat nu pot fi modificate retroactiv fără modificarea tuturor datelor/referinței din toate blocurile/propozițiile incluse în acel lanț, ceea ce necesită consensul rețelei (a *nodurilor* din lanț, repectiv a *utilizatorilor* în cazul teoriei cauzale). Spre deosebire de blockchain, unde comunicarea blocului se face doar între două noduri, și astfel se formează un lanț cronologic, în cazul unei comunități comunicarea referinței se poate face de la un utilizator la mai mulți utilizatori simultan, care pot transmite apoi mai departe referința, astfel încât aici putem vorbi de fapt de un sistem arborescent, un **arbore cauzal de referință**. În blockchain, simultan cu transmiterea datelor se pot transmite și alte informații suplimentare, dar acceptarea se face doar pentru datele tranzacției, informațiile suplimentare dau detalii despre tranzacții dar nu contează la acceptare. În această potențială teorie cauzală, la fel, se pot transmite informații suplimentare (descrieri) simultan cu referința, dar acestea nu se iau în considerare la acceptarea referinței de către ceilalți utilizatori. Din acest punct de vedere, o astfel de teorie a unui arbore cauzal de referință acceptă mai degrabă ideea lui Saul Kripke, că într-o teorie cauzală nu contează descrierile. În cazul în care se intenționează includerea descrierilor în arborele cauzal de referință, iar unele din aceste descrieri se modifică, dispar sau se adaugă în timp, se poate imagina un sistem de marcaj temporar pentru a înregistra schimbările. O idee ar fi, conform Tom Gruber în lucrarea *Despre principiile de proiectare a ontologiilor utilizate pentru schimbul de cunoștințe*, (Gruber 2008) descrierile pot fi asimilate ontologiei ca termen tehnic în domeniul informaticii:

> ”O ontologie este o descriere (ca o specificare formală a unui program) a conceptelor și a relațiilor care pot exista formal pentru un agent sau o

> comunitate de agenți. Această definiție este compatibilă cu utilizarea ontologiei ca set de definiții conceptuale, dar mai general. Și este un alt sens al cuvântului decât folosirea lui în filosofie."

O astfel de teorie cauzală devine astfel, la fel ca blockchain, un sistem sigur, distribuit, cu o toleranță ridicată la erori. (Raval 2016)

Fiecare acceptor al unei referințe memorează astfel obligatoriu legătura dintre nume și obiect, și opțional celelalte informații suplimentare (descrieri, atribute). Arborele cauzal se propagă doar prin utilizatorii care au acceptat referința (acceptori), iar aceștia la rândul lor pot transmite mai departe altor membri ai comunității referința în cadrul unor discuții ulterioare, care pot deveni la rândul lor acceptori atunci când acceptă referința respectivă.

Fiecare nod/membru al unei comunități poate iniția o nouă tranzacție/poate numi un obiect printr-un botez inițial, care constituie punctul de plecare a unui nou lanț/arbore în măsura în care este acceptat de alte noduri/membri.

Comunitățile care includ arborele cauzal al referinței pot fi deschise (pot include noi membri care acceptă referința stabilită), închise (referința este transmisă doar între membrii actuali ai comunității - în cazul unor grupuri ezoterice, de exemplu, sau al unor referințe considerate secrete), sau permeabile, în care referința este transmisă în afara comunității doar în condiții speciale.

În cazul în care unul din noduri/membri are, pentru numele acceptat, și o altă referință, sau modifică (intenționat sau nu) referința acceptată pentru numele respectiv, se formează o nouă ramură pentru noua referință, dar nu în același plan cu referința acceptată în consens de ceilalți utilizatori. Acesta este cazul unei *schimbări de referință* în teoriile cauzale. Se poate ajunge astfel la un **arbore cauzal tridimensional al referinței**, iar noua ramură constituie botezul inițial pentru noua referință. În cazul în care această nouă referință este acceptată de alți membri, ea se transmite cauzal prin arborele bidimensional nou format, paralel cu arborele dimensional deja existent din care s-a desprins.

Pentru mai mulți arbori bidimensionali componenți ai unui arbore tridimensional, arborele bidimensional care s-a dezvoltat cel mai mult devine arborele bidimensional principal al arborelui tridimensional (cazul unui nume referind la o persoană celebră). Ceilalți arbori bidimensionali componenți ajung arbori secundari.

O astfel de teorie poate fi interpretată ca un rezultat al notării sintactice într-un câmp de referință, pe baza teoriei narative dezvoltate de Paul Ricœur în Time and Narrative. (Ricœur 1988) Pentru Paul Ricœur , există o ordine și o structură a istoriei transmise prin narația istoriei, altfel istoria ar fi neinteligibilă. Dar evenimentele și faptele din această istorie narată perturbă ordinea dominantă și o reordonează. Ricœur a examinat o serie de forme diferite de discurs extins, începând cu discursul metaforic. Discursul narativ este una din formele investigate de Ricœur, (Pellauer and Dauenhauer 2002) configurând concepte eterogene care identifică acțiunile într-un moment în care un lucru se întâmplă nu numai după altceva, ci și din cauza altui lucru dintr-o poveste sau istorie care poate fi urmată. Reformează evenimentele fizice ca evenimente narative, care au sens deoarece spun ceea ce se întâmplă într-o poveste sau într-o istorie. Narațiunile sunt întotdeauna o sinteză a conceptelor eterogene care configurează episoadele povestirii.

În *Time and Narrative*, Ricœur a subliniat importanța ideii unei identități narative. (Ricœur 1988) Argumentul lui Ricœur privind individualizarea continuă printr-o succesiune de etape. El pornește de la filozofia limbajului și de la problema identificării referinței la persoane ca indivizi în sine, nu doar lucruri. Aceasta duce la considerarea subiectului vorbitor ca agent, trecând prin semantica acțiunii pe care Ricœur o învățase din filosofia analitică.

Concluzii

Kripke a fost conștient de faptul că pot exista mai multe utilizări diferite pentru un nume, care se folosesc în contexte diferite (cu referințe diferite). În botezul inițial, un nume poate fi însoțit de o descriere. Dar Kripke consideră ca acea descriere să stabilească doar o referințe și *nu este*

sinonimă cu numele cu care este asociată. Din acest motiv, Searle critică teoria cauzală.

Conform lui Sikander Iamil, contextele în care se fac declarații sunt, de asemenea, importante în identificarea și determinarea referințelor. Donald Davidson încearcă să bifurce teoria semnificației în două metode, metoda blocului de construcție (propunerile mai simple le formează pe cele complexe) și metoda holistică (se începe cu propoziții complexe și apoi se analizează componentele sale). Prima metodă nu este o abordare pragmatică, în timp ce a doua poate servi doar pentru a înțelege componentele, dar valoarea semantică a propoziției poate fi distorsionată. (Jamil 2011) Pentru teoria semnificației prin metoda blocului de construcție a lui Davidson, teoria cauzală nu posedă nicio valoare pragmatică.

Eliot Michaelson și Marga Reimer iau în considerare patru moduri distincte în care termenii referențiali s-ar putea referi la anumite obiecte și indivizi din lume. (Michaelson and Reimer 2019)

1. Modelul descriptivist: cuvintele sunt asociate cu un conținut descriptiv pentru a identifica un anumit referent;
2. Modelul cauzal: cuvintele sunt asociate cu lanțurile cauzale pornind de la un "botez" inițial al referentului;
3. Modelul caracterelor: cuvintele sunt asociate cu reguli obișnuite de referință, care implică elementele repetabile ale contextului, identificând referentul din aceste elemente;
4. Modelul intenționalist: cuvintele sunt folosite intenționat pentru a se referi la anumite obiecte, ca parte a unor acțiuni intenționate complexe care vizează cumva anumiți referenți.

Dintre acestea trei modele de referință sunt de bază în metasemantica termenilor referențiali: modelul descriptivist, modelul lanțului cauzal și modelul caracterelor. Ultimele două, prin hibridizare, pot ajuta la clarificarea unor aspecte importante din teoria indexicală a numelor. Kaplan propune să se stipuleze că contextul, pe lângă vorbitor, loc, timp, etc., să includă și cel mai important individ care poartă un nume dat. Dar pare dificil de folosit întotdeauna numele pentru a se referi la cel mai important individ al acelui nume într-un context. În plus, acceptarea acestui tip de teorie indexicală presupune renunțarea la unele dintre avantajele teoriei

cauzale, inclusiv simplitatea, și faptul că astfel nu am mai transmite nume pentru lucruri, doar referința la cel mai important purtător al acelui nume într-un anumit context.

Teoria cauzală poate fi considerată un caz special al teoriei caracterelor, în care termeni precum numele și regulile sunt explicați în cadrul unui lanț cauzal.

Teoria cauzală oferă moduri de gândire despre un obiect prin transmiterea unui nume. Aici comunicarea este simplă, cu condiția recunoașterii numelui care a fost rostit într-o anumită ocazie. Dar teoria cauzală este un model ne-expansionist de referință, fiind utilizată de obicei doar pentru referirea la nume. Ea va trebui să permită existența și a altor tipuri diferite de relații pentru a stabili referința și pentru alte tipuri de termeni referențiali și utilizări diferite ale aceluiași termen.

Referitor la teoria narativă, unii cercetători consideră că narațiunea este o abilitate cognitivă instrumentală sau un instrument lingvistic, în timp ce alții o consideră o categorie ontologică legată de modul în care oamenii sunt în lume (Meretoja 2014, 89) sau înțeleg viața umană în sine ca având un caracter narativ. (MacIntyre 2007, 114) O altă diviziune teoretică cu privire la rolul narativului există între o tradiție empirică denunțând narațiunea ca un concept filosofic fundamental (G. Strawson 2004) și o tradiție hermeneutică respingând ideea de experiență nemediată de narațiuni și susține că toate reprezentările lumii sociale umane sunt mediate de interpretarea lingvistică umană, (Taylor 1971, 4) că subiectivitatea este întotdeauna mediată de limbaj, semne, simboluri și texte". (Meretoja 2014, 96)

David Kaplan sugerează că metoda hermeneutică a lui Ricœur, precum și analiza cercului hermeneutic dintre experiența umană și narațiune pot îmbogăți analiza contextului prin includerea noțiuni de mediere lingvistică și socială. (Kaplan 2006, 43–44)

Referința este în general interpretată ca o relație între limbaj și realitate, dar W.V.O. Quine susține (Quine 1960) că aceasta este în mod inerent nedeterminată sau "inscrutabilă", respectiv nu putem determina ce înseamnă aceasta.

O problemă discutată de Peter Unger (Unger 1980) și Geach (Geach 1962) este că pentru multe obiecte fizice există mai mulți candidați pentru a fi referentul unui termen referențial singular. Fără o modalitate de a selecta unul dintre acestea ne putem întreba în ce măsură pot fi referenți.

Donald Davidson este chiar mai radical. (Davidson 1977) El susține că referința este o noțiune teoretic irațională, inutilă într-o teorie semantică sau o teorie a sensului strict și literal. Argumentul său este că nu este posibilă nicio explicație substanțială de referință.

De asemenea teoriile deflaționiste ale referinței susțin că nu există nimic mai mult în noțiunea de referință decât ceea ce este capturat de instanțele unei scheme precum: '*a*' se referă la *a*. (Field 2001)

Dar, cu toate problemele evidențiate, natura relației dintre limbă și realitate continuă să fie una dintre cele mai discutate și dezbătute temeinic în filosofia limbajului.

Bibliografie

- Bhowmick, Nilanjan. 2015. "Handout on Evans on Causal Theory of Names." https://www.academia.edu/11923751/Handout_on_Evans_on_Causal_Theory_of_Names.
- Borchert, Donald M. 2006. *The Encyclopedia of Philosophy 2nd Edition. Vol. 3*. Thomson Gale.
- Brito, Jerry, and Andrea Castillo. 2016. *Bitcoin: A Primer for Policymakers*. 2 edition. Arlington, Virginia: Mercatus Center at George Mason University.
- Cumming, Sam. 2016. "Names." In *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, edited by Edward N. Zalta, Fall 2016. Metaphysics Research Lab, Stanford University. https://plato.stanford.edu/archives/fall2016/entries/names/.
- Davidson, Donald. 1977. "Reality Without Reference." *Dialectica* 31 (3–4): 247–258.

- deRosset, Louis. 2011. “The Causal-Historical Theory of Reference.” http://www.uvm.edu/~lderosse/courses/nnn/caus_theor.pdf.
- Devitt, Michael. 1981. *Designation*. Columbia University Press.
- Devitt, Michael, and Kim Sterelny. 1999. *Language and Reality: An Introduction to the Philosophy of Language*. MIT Press.
- Dickie, Imogen. 2011. “How Proper Names Refer.” *Proceedings of the Aristotelian Society* 111: 43–78. https://www.jstor.org/stable/41331541.
- Donnellan, Keith S. 1972. “Proper Names and Identifying Descriptions.” In *Semantics of Natural Language*, edited by Donald Davidson and Gilbert Harman, 356–79. Synthese Library. Dordrecht: Springer Netherlands. https://doi.org/10.1007/978-94-010-2557-7_10.
- ———. 1974. “Speaking of Nothing.” *Philosophical Review* 83 (1): 3–31.
- Evans, Gareth. 1982. *The Varieties of Reference*. Clarendon Press.
- Evans, Gareth, and J. E. J. Altham. 1973. “The Causal Theory of Names.” *Proceedings of the Aristotelian Society, Supplementary Volumes* 47: 187–225. https://www.jstor.org/stable/4106912.
- Field, Hartry. 2001. *Truth and the Absence of Fact*. Oxford University Press.
- Fodor, Jerry. 2004. “Water’s Water Everywhere.” *London Review of Books*, October 21, 2004. https://www.lrb.co.uk/v26/n20/jerry-fodor/waters-water-everywhere.
- Geach, P. T. 1962. *Reference and Generality*. Ithaca: Cornell University Press.
- Gruber, Tom. 2008. “Ontology.” 2008. http://tomgruber.org/writing/ontology-definition-2007.htm.
- Iansiti, Marco, and Karim R. Lakhani. 2017. “The Truth About Blockchain.” *Harvard Business Review*, 2017. https://hbr.org/2017/01/the-truth-about-blockchain.
- Jamil, Sikander. 2011. “A Critical Stud of the Theories of Proper Names with Special Reference to Saul Kripke.”
- Kaplan, David M. 2006. “Paul Ricœur and the Philosophy of Technology.” *Journal of French and Francophone Philosophy* 16 (1/2): 42–56. https://doi.org/10.5195/jffp.2006.182.
- Kripke, Saul. 1980. *Naming and Necessity*. Harvard University Press.

- Kripke, Saul A. 1979. “A Puzzle About Belief.” In *Meaning and Use*, edited by A. Margalit, 239–83. Reidel.
- Lewis, David. 1984. “Putnam’s Paradox.” *Australasian Journal of Philosophy* 62 (3): 221–236.
- MacIntyre, Alasdair. 2007. *After Virtue: A Study in Moral Theory, Third Edition*. University of Notre Dame Press. https://muse.jhu.edu/book/52441.
- Meretoja, Hanna. 2014. “Narrative and Human Existence: Ontology, Epistemology, and Ethics.” *New Literary History* 45 (1): 89–109. https://doi.org/10.1353/nlh.2014.0001.
- Michaelson, Eliot, and Marga Reimer. 2019. “Reference.” In *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, edited by Edward N. Zalta, Spring 2019. Metaphysics Research Lab, Stanford University. https://plato.stanford.edu/archives/spr2019/entries/reference/.
- Mill, John Stuart. 1882. “A System of Logic.” 1882. https://ebooks.adelaide.edu.au/m/mill/john_stuart/system_of_logic/.
- Morris, David Z. 2016. “Leaderless, Blockchain-Based Venture Capital Fund Raises $100 Million, And Counting.” Fortune. 2016. http://fortune.com/2016/05/15/leaderless-blockchain-vc-fund/.
- Pellauer, David, and Bernard Dauenhauer. 2002. “Paul Ricœur.” https://plato.stanford.edu/archives/win2016/entries/Ricœur/.
- Popper, Nathaniel. 2017. “A Venture Fund With Plenty of Virtual Capital, but No Capitalist.” *The New York Times*, 2017, sec. Business. https://www.nytimes.com/2016/05/22/business/dealbook/crypto-ether-bitcoin-currency.html.
- Psillos, Stathis. 1999. *Scientific Realism: How Science Tracks Truth*. Routledge.
- Putnam, Hilary. 1973. “Meaning and Reference.” *The Journal of Philosophy* 70 (19): 699–711. https://doi.org/10.2307/2025079.
- Quine, W. V. O. 1960. *Word & Object*. MIT Press.
- Raval, Siraj. 2016. *Decentralized Applications: Harnessing Bitcoin’s Blockchain Technology*. O’Reilly Media, Inc.
- Ricœur, Paul. 1988. “Time and Narrative, Volume 3, Ricœur, Blamey, Pellauer.” 1988. https://www.press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/T/bo3711629.html.

- Searle, John R. 1958. “Proper Names.” *Mind* 67 (266): 166–73. https://www.jstor.org/stable/2251108.
- Searle, John Rogers. 1982. “Proper Names and Intentionality.” *Pacific Philosophical Quarterly* 63 (3): 205–225.
- Sfetcu, Nicolae. 2019. *Filosofia tehnologiei blockchain - Ontologii*. MultiMedia Publishing.
- Strawson, Galen. 2004. “Against Narrativity.” *Ratio* 17 (4): 428–452.
- Strawson, P. F. 1950. “On Referring.” *Mind* 59 (235): 320–344.
- Taylor, Charles. 1971. “Interpretation and the Sciences of Man.” *The Review of Metaphysics* 25 (1): 3–51. https://www.jstor.org/stable/20125928.
- The Economist. 2015. “The Great Chain of Being Sure about Things.” *The Economist*, 2015. https://www.economist.com/briefing/2015/10/31/the-great-chain-of-being-sure-about-things.
- Trottier, Leo. (2013) 2018. *Historical Repository of Satoshi Nakamoto’s Original Bitcoin*. C++. https://github.com/trottier/original-bitcoin.
- Unger, Peter. 1980. “The Problem of the Many.” *Midwest Studies in Philosophy* 5 (1): 411–468.